

SANAT EĞİTİMİNDE ÇOKLU ZEKA YÖNTEMİ VE UYGULAMA ÖRNEĞİ

Abdullah AYAYDIN**†

ÖZET

Bu araştırma ile; Çoklu Zeka Kuramı'ndan ve eğitim alanındaki en son gelişmelerden yararlanılarak tasarlanan yeni bir sanat eğitimi yönteminin uygulanmasıyla ortaya çıkan sonuçların görülmesi amaçlanmıştır. Zeka ile ilgili en son bulgular ve teknolojiadaki gelişmeler, eğitim alanında yeni anlayışları da beraberinde getirmiştir. Howard Gardner ve arkadaşları tarafından uzun araştırmalar sonucu geliştirilen kuram, zeka tanımıyla kalmayıp yeni bir eğitim felsefesi ile birlikte karşımıza çıkmıştır. Çoklu Zeka Kuramı'na göre zekanın sekiz türü vardır. Bu zeka türlerinin hepsi tüm bireylerde mevcuttur. Fakat, bireyin zeka türleri farklı derecelerde gelişmiştir. Bu kuram, öğrenme-öğretme sürecinde ve öğrenme ürünlerinin değerlendirilmesinde tüm zeka türlerinin işe koşulmasını savunmaktadır. Böylece, geleneksel yöntem büyük ölçüde hakim olan sayısal ve sözel zeka dışında, diğer zeka türlerinde gelişmiş olan bireylerin de başarılı olmaları, kendilerini zayıf oldukları zeka türlerinde de geliştirmeleri sağlanabilmektedir. Genel eğitim sistemini hedef, içerik yöntem vs. olarak değiştiren bu kuram, sanat eğitime de yeni bir bakış açısı getirmiştir. Özellikle Resim-İş eğitimi dersi olarak bilinen görsel tasarım amaçlı dersin genel karakterini ortaya çıkarmıştır. Araştırma, genel olarak nitel gözlemlere dayalı betimleme araştırması özelliği taşımaktadır. Araştırmada birden fazla metot kullanılmıştır.

Elde edilen bulgular, Çoklu Zeka Kuramına göre tasarlanan bu uygulamanın sanat eğitime çeşitlilik ve zenginlik getirdiğini, dersi geleneksel yöntemle göre daha eğlenceli ve verimli hale getirdiğini ortaya çıkarmıştır.

ABSTRACT

At this study we interested in a new art education method. This method made use of Multiple Intelligences Theory and recent developments in the education area and we tried to determine the results of application of this method.

With the last findings and developments connected with Intelligence, came out some new comprehensions normally. The theory, which developed same as long studies by Howard Garner and his friends, isn't only a description of intelligence, a new education as well. According to the Multiple Intelligence Theory intelligence has eight sorts. Every people have the all kind of intelligence but they developed in different degrees in every person. This theory defence that to be used all sort of the intelligence period of learning teaching and to appraise of learning materials. Thus, except for numeral and verbal intelligence, which had had a big importance in traditional method, developed people in the other sort of intelligence can be successful these sort of intelligence. This theory has changed the aim of general education system as implicit and method. Also it brought a new visuals angle to art education. Especially, this theory discovered general characteristic of visual representation lesson, which called Art education.

On the general meaning this study supports characteristic of describing study, which based on qualitative observations. At this study was used more than one method. Reached findings appeared that this application, which was represented as to Multiple Intelligence Theory, has revealed to art education variation and affluence. Also we can say that with this theory the lessons become more amusing and productive as to the traditional method.

GİRİŞ

Zeka kavramı, Çoklu Zeka Kuramı ile yeni bir boyut kazanmıştır. Günümüzde sadece dil ve matematik zekasını dikkate alan klasik zeka anlayışı ve zeka testleri tamamen geçerliliğini kaybetmese de güvenilirliği kaybetmiş ve tartışılır hale gelmiştir. Zekanın yeni ve renkli tanımı, eğitim alanındaki kökten değişikliği ve çeşitliliği de beraberinde getirmiştir.

Bu kuramla eğitim alanına gelen yeni anlayış, eğitimin bütün alanlarını kapsadığı gibi sanat eğitiminde de yenilikler yapılmasını kaçınılmaz hale getirmiştir. Günümüz Türkiye'sinde Resim-İş

* KTÜ, Fatih Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi, Resim-İş Öğrt. Anabilim Dalı, Araş. Gör.

† E – Mektup: abdullahayaydin@hotmail.com

Eğitimi adı altında yapılan sanatsal etkinlikler kuramsal bir temele oturtulmadığından plansız, çeşitlilikten uzak, sıkıcı ve önemi anlaşılmamış bir ders olarak görülmektedir.

Nitekim Özsoy (1996:37); Resim-İş derslerini, sadece uygulama ağırlıklı yada "resim" ve "iş" ile sınırlı olarak düşünmenin çağdaş uygulamalarla bağdaşmadığını ve yaygın sanat öğretilerinde de artık yerinin bulunmadığını belirtmektedir.

Diğer yandan, Resim-İş öğretmenlerinin sanat eğitimi genellikle kağıt, kalem ve boyaya indirgeyen atölye ağırlıklı yaklaşımlarının, yetersiz ve yanlış bir yönlendirme olduğu; böyle bir anlayış diğer disiplinlerden kopuk, üç boyutlu tasarıma yer vermeyen, fikri boyutu olmayan, öğrencinin tasarım gücünü sınırlayarak onları sanat eğitiminden soğutan bir yaklaşım olduğu da düşünölmektedir (Boydak,1996:8).

Çağımızın ilerlemiş teknolojisi ile yeni buluşların günlük yaşantımıza değişiklikler getirmesiyle, sanat eğitiminde yeniliklere olan ihtiyaç daha da artmıştır. Bu nedenle Çoklu Zeka Kuramının getirdiği eğitim felsefesi, kuramsal olarak sanat eğitiminde ihtiyaç duyulan temel kaynağı oluşturarak, teknolojinin bize sunduğu imkanları sanat eğitime adapte edebilecek bir yenilik olarak görölebilir.

Çoklu Zeka Kuramı

Harvard Üniversitesi profesörlerinden Gardner'ın, proje yöneticisi olarak üzerinde çalıştığı bir araştırma olan Proje Sıfır'ın (Project Zero) sonucunda "Çoklu Zeka Kuramı" ortaya çıkmıştır.

Kuramın geliştirilmesi esnasında, bir nöropsikolog ve eğitim profesörü olan Gardner, dahilerle ve üstün yetenekli kişilerle, beyinde hasar olan hastalarla, otistiklerle, normal çocuk ve yetişkinlerle, farklı dalların uzmanlarıyla ve farklı kültürlerdeki kişilerle yapılmış çalışmalardan elde edilen bulguları incelemiştir (Coşkungönüllü,1998;31).

Gardner (1983) "Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences" adlı eserinde zekanın, iki değil en az yedi yönü olduğunu savunmuştur. İnsanların klasik zeka anlayışında olduğu gibi sadece matematik ve dilde başarı gösterdikleri zaman zeki sayılmalarının aksine; müzikte, sporda, dansda, iletişimde, resimde kendini gösterenlerin ve kendini iyi tanıyanların da zeki olduğunu iddia etmiştir.

Daha sonra ise Checkley'in Gardner ile yaptığı bir görüşmede, Gardner sekizinci bir zeka alanının varlığından bahsetmiş ve 1999 da yayımladığı "Intelligence Reframed: Multiple Intelligences for the 21.Century" adlı eserinde bu yeni zeka alanını da kapsayacak şekilde yeniden formüle etmiştir (Saban,2001:6).

Gardner, zekayı problem çözme ve bir ya da birden fazla kültür ortamında değer verilen yeni ürünler yaratma becerisi olarak tanımlamaktadır. Zekanın akademik başarıyı tahmin etmeye yarayan, kısa sorulara verilen kısa cevaplardan çok daha fazla bir şey olduğunu belirtmiştir. Zekayı geleneksel anlayıştan çok farklı olarak; zeka alanlarından bahsetmiş ve her insanın birden fazla zeka alanına sahip olması şeklinde tanımlamıştır (Gardner,1983:60, Armstrong, 2000:1-2).

Howard Gardner'in "Frames of mind" (1983), Multiple Intelligences: The Theory in Practice (1993) ve Intelligence Reframed: Multiple Intelligences for the 21.Century (1999) adlı eserlerinde bahsettiği sekiz zeka alanı şunlardır:

1. Sözel-Dilsel Zeka (Verbal-Linguistic)

Şiir, mizah, hikaye anlatma, gramer, mecazlar, teşbihler, soyut ve simgesel düşünme, kavram oluşturma ve kelime yazma gibi dilin tüm özelliklerini etkili ve güzel kullanabilme yeteneklerini içerir. Sözel-dilsel zeka dili kullanırken kelimelerin farkındadır, konuşulan kelimeyi seçerek kullanır. Okunan bir şiirine, tartışılan bir fikir ya da düşüncenin farkındadır (Gardner,1993:21, Campbell, Campbell ve Dickinson. 1999:2).

2. Mantıksal-Matematiksel Zeka (Logical-Mathematical)

Matematiksel ve mantıksal ilişkilerle kurulan sistemlere karşı duyarlıdır. Bilgisayar programlama, matematik, istatistik gibi sayıları etkili kullanmayı kapsar (Gardner,1993:19).

3. Görsel-Uzamsal Zeka (Visual-Spatial)

Yüzey ve onun içinde bilginin kullanımını gerektiren durumları, farklı derinlik ve açılardan formlar tasarlama yeteneğini kapsar. Resim, grafik ve heykel gibi görsel sanatlar; denizcilik, harita yapıcılığı ve mimarlık, satranç gibi oyunlar bu zeka alanına hitabeder. Bu zeka alanında görme

duyusu önemlidir. Buna bağılı olarak şekiller tasarlama ve zihinde resimler yaratma yeteneğini ilgilendirir (Gardner,1993:21).

4. Bedensel-Kinestetik Zeka (Bodily-Kinesthetic)

Vücudu kullanarak duyguları anlatabilmeyi , oyun oynayarak, yada yeni bir ürün üretmek duygularını ifade edebilmeyi kapsar (Gardner,1993:18).

5. Müziksel-Ritmik Zeka (Musical)

Seslere ve müzik aletlerine karşı duyarlılık, ritmik ve tonal kavramları tanıma ve kullanma kapasitelerini içerir (Gardner,1993:17).

6. Sosyal Zeka (İnterpersonal)

Bir grup içinde işbirlikli çalışabilme, diğer insanlarla sözel ya da sözsüz iletişim kurma yeteneği kapsar. İnsanlar arasındaki ilgi farklarını da bu zeka alanı ortaya koyar. Örneğin ruh halleri, huyları, yönelimleri ve amaçlarındaki zıtlıklar gibi (Gardner,1993:22).

7. İçsel Zeka (İntrapersonal)

İnsanın kendi duygularını, duygusal tepki derecesini, düşünme sürecini tanıma, kendini yansıtırma ve öz benliğini anlama yetisidir. Ayrıca kişinin önsezi gibi kendi iç görünüşünü bilmesini de içerir. içsel zeka, bizim kendi bilincimizin farkında olmamıza, kendi kendimizi tanımamıza olanak sağlar (Gardner,1993:24, Özsoy, 2003:93).

8. Doğa Zekası (Naturalistic)

Doğaya ve çevreye duyarlı olabilme, doğadaki ayrıntıları ve ilişkileri fark edebilme yeteneğidir. Doğa zekası her türlü doğal olgu üzerinde hissetmeyi, düşünmeyi ve eylem yapmayı içerir. Bitkilere, hayvanlara ve çevreye karşı ilgi, araştırma isteği bu zekanın en belirgin özellikleridir (Selçuk,2002:68, Saban,2001:14, Güneysu,2002:17).

Problem Cümlesi

İlköğretim düzeyindeki öğrencilerin sanat eğitiminde (Resim-İş) Çoklu Zeka Kuramını nasıl uygulayabiliriz ?

Alt problemler

1. İlköğretim 6. sınıf düzeyindeki öğrenciler için, Çoklu Zeka Kuramına göre hazırlanan bir sanat eğitimi dersine ilişkin araştırmacının gözlemleri nelerdir?
2. Çoklu Zeka Kuramına göre uygulanan bir sanat eğitimi dersine ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir?

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı; ilköğretim düzeyinde Çoklu Zeka Kuramı tabanlı sanat eğitimi yöntemini kullanarak bu yöntemin etkililiğini sınıf ortamında denemek ve yöntemle ilişkin öğrenci tutumlarını belirlemektir.

Araştırmanın Önemi

Günümüzde hâlâ ilkokuldan üniversitedeki ilgili bölümlere kadar, her düzeydeki öğrenciler için sanat eğitiminin gerekliliği tartışılır olmaktan kurtulamamıştır. Sanat eğitiminin zeka ile ilişkisi olup olmadığı ya da ne derece ilgisi olduğu konusunda tatmin edici bilgiler de ortaya konamamıştır. Halk arasındaki özel konuşmalardan akademik düzeydeki insanların dile getirdikleri görüşlere kadar, bu konu etrafındaki fikirler farklı olmakla birlikte genel kanı, sanat eğitimindeki başarının zekadan çok yetenekle alakalı olduğudur.

Öğrencilerin, velilerin, öğretmenlerin ve idarecilerin bu anlayıştan dolayı sanat eğitimine bir yetenek dersi olarak baktıkları, dolayısıyla da bütün öğrenciler için gerekli bulmadıkları görülmektedir. Bu bakış açısının etkisiyle öğrenciler bu dersi bir dinlenme dersi olarak

görebilmektedir. Öğrenci velileri de sözü edilen anlayışa bağlı olarak; öğrencilerin derse olan ilgisi ve katkısı ne olursa olsun yıl sonunda bütün öğrencilerin başarılı gösterilmesi gerektiği inancına sahip olabilmektedir. Bununla birlikte idareci ve öğretmenlerin de ancak yetenekli öğrencilerle çalışma yapılabileceği anlayışı sanat eğitimcisini zor duruma düşürmektedir.

Bu araştırma, yukarıda sözü edilen anlayışların sanat eğitimcisini düşürdüğü zor durumdan kurtarmak ve eğitime getirilen yeni bir anlayışın sanat eğitiminde de denenmesi açısından önem taşımaktadır.

Ayrıca, farklı ilgi alanları ve kişilik yapısı olan öğrencilerin sanat eğitimi dersinde farklı çalışma tarzlarının, farklı eğilimlerinin olduğu sanat eğitimcileri tarafından bilinen bir gerçektir.

Buna bağlı olarak; araştırmanın farklı ilgi alanları bulunan öğrencilere sanat eğitimi dersinde ne tür uygulamalar yaptırılacağı konusunda faydalı olacağı düşünülmektedir.

Sınırlılıklar

1. Bu çalışmada, İlköğretim düzeyindeki öğrencilerin sanat eğitiminde Çoklu Zeka Kuramını uygulanması ile ilgili olarak, sadece alt problemlerde belirtilen konular üzerinde durulacaktır.
2. Araştırma 1999-2002 yılları arasında Ankara'daki kütüphanelerden, araştırmacının kendi kütüphanesinden ve internetten ulaşılabilen kaynaklarla sınırlıdır.
3. Bu çalışmada, Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Ankara'nın Nallıhan ilçesinde bulunan Nasuhpaşa İlköğretim Okulu araştırmanın evrenini oluşturmaktadır.
4. Örneklem grubu adı geçen okulun, 19 öğrenciden oluşan 6B sınıfı ile sınırlıdır.

YÖNTEM

Bu araştırma betimsel özellik taşıyan nitel bir çalışmadır. Bu nedenle; alt problemlere bağlı olarak, hem veri toplama hem de veri analizi açısından değişik yöntemlere başvurulmuştur. Bu çalışmada gözlemlerden, görüşlerden ve anketten yararlanarak elde edilen bulguların sentezinde ve yorumlanmasında **betimsel analiz** yaklaşımı kullanılmıştır.

Bu tür analizde amaç elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce mantıklı ve anlaşılır bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve bir takım sonuçlara ulaşılır. Ortaya çıkan temaların ilişkilendirilmesi, anlamlandırılması ve tahminlerde bulunulması işlemleri de araştırmacının yapacağı yorumlar arasında yer alabilir (Yıldırım, 2000:159).

Araştırmada 6. sınıf düzeyi sanat eğitimi (Resim-İş) dersi ele alınmıştır. "Gelecekte Yaşam" adlı ders konusu ÇZK'na göre hazırlanan etkinliklerle ve geleneksel öğretim yöntemleri ile işlenmiş; yönteme ilişkin öğrenci tutumları betimsel olarak belirlenmeye çalışılmıştır.

ÇZK ile yapılan öğretimde sekiz zeka alanını içeren ders planları, Nelson'un (1998:63) ÇZK'na dayalı sanat eğitimi için önerdiği ders konularından da yararlanarak, araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Oluşturulan bu ders planı bütün zeka alanlarına göre düzenlenmiş proje çalışmaları niteliğindedir (EK:1).

Verilerin Toplanması

Araştırma süreci içinde birden fazla veri toplama yöntemine ihtiyaç duyulmuştur.

Tarama: Araştırmanın "Giriş" bölümünde araştırma konusu ile ilgili ön bilgi edinmek, konuya hakim olmak amacıyla tarama yöntemi kullanılmıştır.

Verilerin toplanmasında Çoklu Zeka Kuramı hakkında sınırlı sayıdaki Türkçe kaynaklarla birlikte, daha çok yabancı kaynaklardan ve İnternet'ten yararlanılmıştır. Taramalar sonucunda ulaşılan çok sayıda siteden araştırmanın konusuyla daha yakından ilgili olan veriler seçilmiştir. Yabancı kaynaklardan seçilen ilgili bölümlerin çevirileri yapılarak araştırmanın çeşitli bölümlerinde kullanılmıştır.

Görüşme Kayıtları: Öğrencilerin düşüncelerini daha yakından tanımak, ve anket sorularına verdikleri cevapları daha gerçekçi değerlendirebilmek amacıyla, öğrencilerle görüşmeler yapılmış ve görüşmelerden elde edilen veriler düzenli olarak kaydedilmiştir. Öğrencilerin proje yöntemi hakkında ne düşündüklerini anlamak amacıyla, tenefüslerde ve okul dışındaki ortamlarda öğrencilerle görüşmeler yapılmıştır. Öğrenciler bu görüşmelerin araştırma yapmak amacıyla yapıldığını bilmediklerinden, öğrencilerin düşüncelerini açıklarken gerçekçi olduğu düşünülmektedir.

Gözlem kayıtları: Araştırmanın amacına yönelik uygulama kısmında gözlem yapılmıştır. Öğrencilerin derslikte, okul içinde ve okul dışındaki tutum ve davranışları, konuyla ilgisi olduğu kadarıyla notlar şeklinde kaydedilmiştir. Kaydedilen bu notlar İkinci alt probleme ait bulgular olarak değerlendirilmiştir.

Bu gözlem direkt araştırmacının kendi gözlemlerine dayalı olmakla birlikte; okulun rehber öğretmenin gözlemlerinden, öğrenciler üzerindeki sınıf dışındaki gelişmeler hakkında, diğer eğitimcilerin ve velilerin gözlemlerinden de yararlanılmıştır.

Uygulamaya yönelik sınıf içindeki gözlemler her ders süresi sonunda kayda geçirmek suretiyle oluşturulmuş ve böylece yeni davranışların oluşma sürecine de dikkat edilmiştir.

Anket: Araştırma sonunda, öğrencilere iki açık uçlu sorudan oluşan bir anket sunulmuştur. Anket ikinci alt probleme cevap aramaya yönelik olup, araştırmanın “bulgular ve yorum” kısmında incelenmiştir.

Öğrenci Çalışmaları ve Süreç Dosyaları: Araştırmanın uygulama kısmında öğrencilerden her öğrenci kendi çalışma konusu ile ilgili olmak şartıyla ilgili bilgi toplamaları ve bunları dosyalar haline getirmeleri istenmiştir. Bu dosyalar ve çalışmalar da, öğrencilerin konuya ilgisi ve yetenekleri doğrultusunda değerlendirilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

1. Birinci alt probleme ait bulgular

Gözlemci ve araştırmacının gözlemleri şöyledir:

Birinci Derste Elde edilen Bulgular

Daha önce öğrencilere söylendiği gibi, ders için daha geniş olduğundan İş-Teknik atölyesi kullanıldı. Dersin başlangıcında yeni bir konuya başlandığı, bu konunun diğer konulardan farklı olacağı ve sadece bu sınıfta kullanılacağı söylendi. Öğrencilerin merakı ve ilgileri daha da arttığı için sessizlik oldu. Öğretmen tahtaya yazacağım konuları siz de defterinize yazın, bitince açıklama yapacağım dedi. Öğrenciler zeka konusunda farklı yorumlar yapabilir düşüncesiyle ÇZK'dan bahsedilmedi sadece farklı zeka alanlarına hitabeden konular tahtaya sıralandı (Bkz. EK-1). Konuları yazma işlemi tamamlanınca öğrencilere bu konulardan istedikleri birini seçebilecekleri ve istedikleri malzemeleri kullanabilecekleri söylendi.

Konu seçiminde serbestliğe ve karar verebilme yetkisini daha önce kullanabilme yeteneği bulamayan öğrenciler önce sevindiler sonra ardı ardına sorular sormaya başladılar. Dersin bu kısmında ilgi ile birlikte gürültünün de arttığı gözlemlendi. Sorular; *İstedığımızı seçebilir miyiz, teknik ne olacak?* gibi yeni yöntemi tanımaya yönelik sorulardı.

Öğrencilere bu yöntemin “Proje yöntemi” olduğu herkesin bir proje dosyası olması gerektiği söylenerek örnek dosya gösterildi. Proje dosyasında, seçtikleri konuyla ilgili topladıkları bilgiler ve dokümanlar bulunacağı söylendi.

Yeni bir metodla karşı karşıya oldukları için heyecanlı oldukları gözlemlendi. Bu metodu sadece onların sınıfına uyguladığımızı söyleyince sevindiler ve bir öğrenci *“Bu çalışmaya bizi seçtiğiniz için teşekkür ederiz”* dedi.

Sekiz zeka alanına göre tasarlanmış konunun tahtaya yazılması ve soruların cevaplandırılması sırasında çok zaman harcandığı görüldü. Bu yöntem ilk kez uygulandığı için çok soru sorulduğundan dolayı çok zaman aldığı düşünülebilir. Ayrıca konular daha önceden hazırlanıp tepegöz cihazıyla yansıtılabilir.

Öğrenciler hangi konuyu seçeceğine karar verirken aynı konuyu başkalarının seçmesini istemediklerinden sesli olarak “*Bu konu tam bana göre başka kimse seçmesin*” şeklinde konu belirlemeye başlayınca tekrar gürültünün artmaya başladığı görüldü. Öğrencilere, aynı konuyu birden fazla kişinin seçebileceği sonuçta herkesin farklı bir tasarımı yapacağı söylendi.

Konusunu seçince gözleri parlayan öğrencilerin hemen eskiz çalışmalarına başladıkları fark edildi. Ne yapacaklarını birbirlerine anlatmaya başladılar bu arada tekrar gürültünün artmaya başladığı gözlemlendi. Öğrencilerden sessiz olmaları istendikten sonra bir sonraki derse malzemelerle ve topladıkları bilgilerle gelmeleri istendi. Daha sonra sınıf resim kolu başkanından seçtikleri konuları içeren bir sınıf listesi hazırlaması istendi. Ders sona erdi.

Ders bitince de soru sormaya ve seçtikleri konuyla ilgili tasarladıklarını anlatmaya devam ettikleri gözlemlendi. Ders sonunda bile devam eden ilgi ve istekli durumları yeni yöntemin başlangıcında memnuniyet verici görünüyordu. O gün boyunca projeden diğer sınıflara da heyecanla bahsettikleri gözlemlendi.

Ayrıca kısa bir süre sonra tasarladıkları projeden bahsetmeleri öğrencilerin kendi zeka alanına uyan projeyi seçmede zorlanmadıkları gözlemlendi.

İkinci Derste Elde Edilen Bulgular

Öğrencilerin konuyu ve metodu bilmenin verdiği rahatlıkla bir önceki derse göre daha sakin görünmelerine rağmen, yine de ilk kez farklı bir çalışma yapacakları için tedirgin oldukları hissedildi. Geleneksel yöntemin kuralcılığına alışkın olan öğrencilerin birbirlerinde farklı malzemeler, farklı tasarımlarla hatta sadece yazıyla yada fikirlerle geldiklerini görünce nasıl bir tepkiyle karşılaşacaklarından tedirgin oldukları gözlemlendi.

Daha önce geleneksel resim derslerinde eskiz çizmekten pek hoşlanmayan öğrencilerin, bu derse bir çok eskizle geldikleri gözlemlendi. Yaptıkları tasarımları sırayla tanıtırken, ne yapmak istediklerini heyecanla anlattıkları gözlemlendi. Yaptıkları tasarımların uygun olup olmadığını, bundan sonra yapacakları kısımlarda fikir danışırken önceki hallerinden daha olgun ve ciddi davrandıkları gözlemlendi.

Birden fazla proje arasında kararsız kalan öğrencilerin olduğu ve bunların dışında bir şey yapıp yapamayacağını soran öğrenciler de oldu. Bahsedilen konular dışında benzer bir konunun, öğretmene danışmak koşuluyla seçilebileceği söylendi. Bir öğrenci bu şekilde konular içinde bulunmayan *gelecekte kullanılacak bir çömlek deseni tasarımı ve boyaması* konusunu kendisi belirledi.

Tasarımların seçimi ve dolayısıyla gelişme aşamaları da öğrencin belirlediği şekilde olacağından, ani sorunlar çıkması, öğretmenin ani kararlar vermeye ve fikirler üretmeye hazır olması gerektiğini ortaya koydu.

Üçüncü Derste Elde edilen Bulgular

Üçüncü derste öğrenciler çalışmalarını belirli bir aşamaya getirmişlerdi. Kendilerinden daha emin ve bir an önce bitirme gayreti içinde görünüyordular. Derste içeri girdiğimizde öğrenciler çalışmalarına çoktan başlamışlardı.

Bu derste öğrencilerin, bir yandan proje dosyalarını da oluşturmaya başladıkları gözlemlendi. Bir çok öğrenci İnternet ve bilgisayar kullanarak doküman oluşturmak ve bilgi toplamak için kütüphaneye gittiklerini söylediler.

Ders başlar başlamaz, öğrenciler çalışmalarını göstermeye çalışıyorlardı. “*Önce benimkine bak*”. Sesleri toplu halde çıkıyor uğultuya dönüşüyordu. Çalışmasına bakılan öğrencilerin gururla çalışmasını tanıttığı ve savunduğu gözlemlendi.

Projelerini bitirmek üzere olan öğrenciler olduğu gibi yeni başlayanlar da vardı. Bitirmeye yakın olan öğrencilerin rahatlığı hissediliyor ve diğer arkadaşlarına da yardım etmeye çalıştığı gözleniyordu. Arkadaşlarının çalışmalarına göre daha geri olan öğrencilerin telaş içinde çalıştıkları göze çarpıyordu.

Çalışmalar birbirine benzemediği için, öğrenciler birbirlerinin çalışmasını hayranlıkla izliyor, kıskanmıyor ve tebrik ediyordu. Hatta bazıları kendi projesini bırakıp diğerlerinin projeleriyle ilgileniyordu. Böylece öğrenciler aynı anda sanatsal öğrenimin bir çok tekniğiyle iç içe oluyordu.

Her öğrenci farklı bir çalışma yaptığı için, farklı malzemeler kullanıyordu. Bu nedenle öğrenciler arasında sık sık malzeme alışverişi yapıldığı görüldü. Öğrenciler çalışmalarlarıyla övündüler.

Bir çok öğrencinin çevrelerinden malzeme topladığı, atık malzemeleri kullandığı pek azının ise kırtasiyeden hazır malzeme aldığı gözlemlendi.

Bu derste yeni bir problemle de karşılaştık. Çalışmaları belirli bir aşamaya gelen öğrenciler - özellikle üç boyutlu çalışma yapanlar- ve çeşitli araç gereç getiren öğrencilerin ders sonunda tekrar eve götürmede zorluk çektikleri ve bu durumdan şikayetçi oldukları gözlemlendi.

Her öğrenci farklı bir proje üzerine çalıştığı için her öğrenci ayrıca ilgi ve takip istiyordu. Böylece her öğrenciye kendi yetenek ve gayretine göre, hatta zeka yapısı düşünülerek davranılması gerektiği ortaya çıktı.

Ders boyunca her öğrencinin bir şeylerle uğraştığı, ders dışı amaçlarla meşgul olan öğrencinin bulunmadığı gözlemlendi.

Üçüncü dersten sonraki gece bir öğrencinin cep telefonundan arayarak *Hangi boya kalemlerini kullansam daha iyi olur ?* şeklinde soru sormasına ilk kez şahit oldum. Bu durum bana öğrencinin projesine ne kadar ilgi gösterdiği konusunda fikir verdi.

Dördüncü Derste Elde Edilen Bulgular

Bu ders proje için son ders olmasına rağmen, bitemeyecek durumda olan çalışmalar görüldü. Ancak, projeler için ayrılan süre bittiğinden bu çalışmalar da bitmiş olarak kabul edildi. Bu derste bütün öğrenciler çalışmalarını sınıfa sundu.

Üç öğrenci birlikte grup çalışması olarak hazırladıkları dergiyi tanıttılar. Bu öğrenciler "*Geleceğin Dergisi*" konulu bir proje yapmışlardı. Gelecekte kullanılacak bir dergi olduğu için konu seçiminde ve derginin tasarımında çok rahat oldukları ve özgür düşünebildikleri her hallerinden belli oluyordu . Çünkü, diğer derslerde eleştirilere cevap vermekte zorlanan ve tahammülsüzlük gösteren öğrenciler, gelecekte kullanılacak bir dergiye karşı hem daha az eleştiri alıyorlar hem de "Gelecekte böyle olabilir" diyerek kendilerini savunabiliyorlardı.

En çok ilgi çeken *oyun tasarımı* yapan iki öğrencinin projeleri oldu. Öğrenciler resim dersinde bu tür çalışmalara ve sınıf içinde bu şekilde sunulmasına alışık olmadıkları için merak ve şaşkınlık içinde izlediler. Bu öğrencilerden bir tanesi karton ve mukavvalardan yaptığı üç boyutlu küplerle bir oyun tasarlamıştı. Tasarımın kurallarıyla birlikte sınıfa tanıttı. Bu erkek öğrencinin tasarımı özellikle erkek öğrencilerin ilgisini çekti ve birkaç öğrenci sınıfta oynamak istedi. İkinci oyun tasarımı bir kız öğrencinin hazırladığı bahçede oynanabilecek bir oyun tasarımıydı. Tasarımını çizimleriyle ve kurallarıyla arkadaşlarına tanıttı.

Diğer öğrencilerin çalışmaları daha görsel çalışmalar olduğu için tanıtımları daha kısa sürdü. Geleneksel resim-iş öğretimi yönteminde yapılan çalışmalara göre çok daha farklı olan çalışmaların daha çok ilgi çektiği gözlemlendi.

Ders için normal süre yeterli olmadı ve teneffüs süresinden almak zorunda kaldık. Anket sorularını dağıttık ve bir sonraki derse getirmelerini istedik.

Proje süresi boyunca yaptığımız gözlemlerde;

Atölye ortamının yetersiz kaldığı, birçok öğrencinin daha geniş ortama ihtiyaç duyduğu sık sık yer değiştirmek istediği görüldü. Örneğin tarih şeridi yapmaya çalışan bir öğrencinin yeterli ortamı bulamayınca yere serip ölçümlendirme yapmak zorunda kaldığı gözlemlendi.

Hareketli ve zevkli bir sınıf ortamı olduğu, her öğrencinin aktif pozisyonda bulunduğu görüldü.

Önceki çalışmalara kıyasla bu çalışmalarına daha çok değer verdikleri gözlemlendi. "*Bu çalışma okul hayatımdan hatıra olarak hayatım boyunca saklayacağım*" diyen öğrenciler vardı.

Öğrencilerin konularını kendileri belirledikleri için en güzelini yapmaya çalıştıkları gözlemlendi.

Bazı öğrenciler sürenin biteceğini bildikleri için acele ettiler. Sonuçta çalışmalarının bitmemiş olduğunu, aslında çok daha güzel olabileceğini ve sürenin bitmesine üzüldüklerini dile getirdiler. Bazı çalışmalar tamamlanmadığı halde yine de sunumları yapıldı.

Çalışmalar boyunca araştıran, soru soran, arkadaşları ile ilişki içinde olan öğrenci tipi gözlemlendi.

Konuları farklı olduğu için birbirine benzemeyen özgün çalışmalar çıktı.

Bu çalışmaya geleneksel yöntemle göre daha çok zaman ve gayret sarf ettikleri için, çalışmalarının sergilenmesinde geleneksel yöntemde olduğundan çok daha fazla istekli oldukları gözlemlendi.

2. İkinci alt probleme ait bulgular

Bu alt probleme ait verilere ulaşmak amacıyla öğrencilere onların anlayacağı şekilde iki açık uçlu soru sorulmuştur:

- Önceki resim dersleri (geleneksel yöntem) ile son yaptığımız proje yöntemini karşılaştırınız. Hangi yöntemi beğendiniz, Neden?
- Siz resim öğretmeni olsaydınız ders konularını nasıl belirlerdiniz ve nasıl bir yöntem uygulardınız?

Sorulara verilebilecek cevaplar önceden tanımlanmış, fakat kodlama süresince yenilenmeye açık kodlama kategorileri ile analiz edilmiştir. Verilerden çıkarılan kavramlara göre kodlama yapılmıştır.

Kodlama yapılırken geleneksel yöntem için dile getirilen görüşler “G”, proje yöntemi için ise “P” simgesi kullanılmış ve elde edilen anahtar kelimelerin kullanılma sıklığına göre analiz edilmiştir. Ayrıca gerekli görülen kısımlarda araştırmanın amacına uygun olarak yorum yapılmıştır.

Nitel veri	Kodlama
Proje yöntemini <i>beğendim</i> . Çünkü çok <i>farklı</i> . Hiç bilmediğimiz ve hiç görmediğimiz şeyleri bu yöntemde <i>öğrendim</i> . Geleneksel yöntem <i>hayatımızın her yerinde ve basit</i> . Proje yöntemi ise sadece <i>bilgi ve beceri gerektirir</i> . Bu da her insanda her öğrenci de bulunmayabilir. Bu yöntemi herkes uygulasin isterim. Mustafa Ataseven	P: beğenme P: farklı P: öğretici P: beceri G: sıradan G: basit

Nitel veri	Kodlama
Bu yöntemde <i>araştırarak</i> bulunduğu için <i>zevkli</i> ama <i>pahalı</i> oluyor. Geleneksel yöntem de öğretmen konu veriyor çiziyorsun, ev falan çize çize <i>bıktım</i> . Esra Evran	P: araştırma P: zevkli P: pahalı G: bıktırıcı

Nitel veri	Kodlama
Geleneksel yöntem <i>çabuk yaptığımız aynı şeyleri tekrarladığımız</i> şeydir. Proje yöntemi ise el becerilerimizin <i>geliştiği</i> yöntemdir. <i>Pahalı</i> olmasına rağmen bu yöntem daha iyidir. Hülya Erdoğan	P: geliştirici P: pahalı G: kısa süreli G: tekrarlı

Nitel veri	Kodlama
Ben geleneksel yöntemi <i>sevmiyorum</i> . Çünkü benim resim yeteneğim fazla yoktur. Hem de bu yöntem bana <i>sıkıcı</i> geliyor. Proje yönteminde ne kadar <i>masraf</i> olursa olsun yapmak çok <i>zevkli</i> . Hem çizgi çizilmiyor boyanmıyor. Başak Dilek	P: pahalı P: zevkli G: sıkıcı G: sevimsiz

Nitel veri	Kodlama
Proje yöntemi daha <i>pahalı</i> , daha <i>zor</i> , daha <i>çok uğraşılıyor</i> . Ben geleneksel yöntemi <i>tercih ederdim</i> . Krizde pahalı şeyleri almaya ne gerek var. Merve Acar	P: pahalı P: zor G: tercih

Nitel veri	Kodlama
2050 yılının evini <i>beğendim</i> göze güzel görüldüğü için, süs olarak çok güzel olduğu için, yapılışı boyanışı <i>zevkli</i> olduğu için. Kısacası evi seçmemin nedeni güzel ve <i>zevkli</i> olması. Tayfun İlgün	P: beğenme P: zevkli

Görüldüğü gibi ÇZK tabanlı sanat eğitimi etkinliklerinin uygulamasına yönelik öğrencilerin görüşleri, belirli ifadelerin tekrarlanmasından oluşmaktadır. Bu ifadelerin kullanılma sıklığı (Tablo 1) bize sınıfın uygulamaya karşı görüşleri hakkında fikir vermektedir

Proje Yöntemi	Tekrarlama	Geleneksel Yöntem	Tekrarlama
beğendim	10	tercih	2
zevkli	4	sevme	1
eğlenceli	4	aynı	1
öğretici	4	sıkıcı	3
yaratıcılık	3	kısa süreli	2
farklı	2	ucuz	2
geliştirici	2	sıradan	1
hayalgücü	1	basit	3
kapsamlılık	1	bıktırıcı	1
sevmek	1	tekrarlı	1
beceri	1	sevimsiz	1
araştırma	1		
etkinlik	1		
başarı	1		
rahatlatıcı	1		
pahalı	5		
uzun süreli	1		
zor	2		
aynı	1		

Tablo 1: Anahtar Kelimelerin Kullanılma Sıklığı

Tablodan anlaşıldığına göre, ÇZK tabanlı sanat eğitimi hakkında öğrencilerin görüşleriyle ilgili olarak, çoğunluk itibarıyla bu yöntemi; geleneksel yöntemle göre daha çok beğendikleri,

uygulamaları eğlenceli buldukları, çalışmalarından zevk aldıkları, etkinlikleri yaratıcılığı geliştirici ve öğretici buldukları söylenebilir.

Bu görüşlere yakın olarak, bazı öğrencilerin ÇZK'ya göre uygulanan proje yöntemini, çok farklı, el becerilerini ve hayalgücünü geliştirici, geleneksel yöntemle göre daha kapsamlı, daha farklı etkinlikler içeren çalışmalar, başarıyı destekleyen ve rahatlatıcı olarak tanımladıkları görülmektedir.

Yöntemin olumsuz yanı olarak da bazı öğrencilerin bu yöntemi geleneksel yöntemle göre daha pahalı, daha zor ve daha uzun süren çalışmalar olarak değerlendirdikleri anlaşılmaktadır.

Üç öğrenci geleneksel yöntemi, proje yöntemine tercih ettikleri ve sevdiği görülmektedir. Bu öğrencilerin de proje yöntemini pahalı buldukları için bu şekilde görüş ifade ettikleri düşünülmektedir. Buna karşılık öğrencilerin çoğunluğu geleneksel yöntemi; sıkıcı, sıradan, basit, hep aynı şeyin tekrarladığı bıktırıcı çalışmalar olarak buldukları görülmektedir.

Ayrıca bu tablodan çıkan sonuç ile araştırmacının uygulamaya yönelik gözlemlerini yansıtan ifadeler paralellik göstermektedir.

İkinci açık uçlu soru olan "Siz resim öğretmeni olsaydınız ders konularını nasıl belirlerdiniz ve nasıl bir yöntem uygulardınız?" sorusuna verilen cevaplar geleneksel yöntemi tercih edenler ve proje yöntemini yani ÇZK'ya göre düzenlenmiş sanat eğitimi dersini tercih edenler şeklinde analiz edilmiştir.

Seçilen Yöntem	Sayı	Yüzde %
Proje Yöntemini Tercih Edenler	13	68
Geleneksel Yöntemi Tercih Edenler	3	16
Fark gözetmeyenler	3	16

Tablo 2: Tercih Tablosu

Bu soruya öğrencilerin verdiği cevaplardan ortaya çıkan tabloya göre; öğrencilerin büyük çoğunluğu ÇZK tabanlı sanat eğitimi etkinliklerini tercih etmektedir.

Geleneksel yöntemi tercih eden ya da iki yöntem arasında fark gözetmeyen öğrencilerin ise ekonomik durumlarından dolayı bu şekilde bir görüş bildirdikleri düşünülmektedir.

SONUÇLAR

Araştırmanın amaçları doğrultusunda, buraya kadar elde edilen veriler göz önüne alındığında ortaya çıkan sonuçlar aşağıdaki gibidir:

1. ÇZK'ya göre hazırlanmış bir sanat eğitimi ders planında, her zeka türüne sahip öğrencinin sanatsal çalışmalar üretebildiği görülmektedir.
2. ÇZK tabanlı sanat eğitimi yönteminin geleneksel yöntemden çok daha kapsamlı olduğu ve günümüze kadar kullanılan bir çok sanat eğitimi yöntemini de içeren nitelikte olduğu görülmektedir.
3. Geleneksel yöntemde kullanılan sınıf ortamının ÇZK'ya göre düzenlenmiş sanat eğitimi etkinliklerinde çok daha fazla yetersiz kaldığı ortaya çıkmaktadır.
4. Proje süreci boyunca; sıkılan öğrenci olmadığı, çok sayıda eskiz oluşturdukları, her öğrenci istediği konuyu seçtiği için en iyisini yapmaya çalıştıkları, farklı konularda farklı malzemeler kullandıklarından malzeme alışverişinde buldukları, yaptığı çalışmayla övündükleri gözlenmiştir.
5. ÇZK'ya göre hazırlanmış sanat eğitimi etkinliklerinde, geleneksel yöntemle göre öğrencilerin daha aktif olduğu, çalışmalarında kullanmak üzere çevrelerinden farklı malzeme topladıkları, okul dışında araştırma yaptıkları, gözlenmiştir.

6. Bu araştırmada kullanılan yöntemde, öğrencilerin her birinin çalışma konusu farklı olduğundan birbirine benzemeyen ve geleneksel yönteme göre daha özgün çalışmalar ortaya çıkardıkları, aynı ders içinde tasarım duygusunu değişik formlarla ortaya çıkarabildikleri gözlenmiştir.

7. Öğrencilerin ders malzemeleri götürüp getirmede zorlandıklarının, çalışmalarının farklı zamanlarda bittiğinin, ani sorunların çıktığının ve ani kararlar verilmesi gerektiğinin gözlenmesi de bu uygulamanın yetersizliği olarak kabul edilebilir.

8. Öğrenciler, ZK'ya göre hazırlanmış bir sanat eğitimi (Resim-İş) dersini geleneksel yönteme göre daha zevkli, daha öğretici bulduklarını ve daha çok sevdiklerini belirtmektedirler.

EK 1: Ders Planı

Konu: Gelecekte Yaşam

Süre: 4 hafta (4. 40')

Hedef: 1. Bütün zeka alanlarını kullanarak, öğrencilerin görsel-uzamsal zekalarını geliştirebilme.

2. Her ğrencinin kendi zeka alanına göre seçim yapabilmesini sağlama.

Beklenen ğrenme ıktıları: Öğrenciler "Gelecekte Yaşam" konulu tasarım çalışmasıyla; hayal güçlerini, el becerilerini de kullanarak bütün zeka alanlarını görsel-uzamsal zekaya yönlendirerek tasarımlarını değişik formlarda ifade edeceklerdir

Ders Araç ve Gereçleri: Bütün sanatsal malzemeler, öğrencilerin çevrelerinden topladığı atık malzemeler, bilgisayar teknolojisi ürünleri, atölyede bulunan araçlar.

Zeka Alanlarına Göre Konular:

1. Sözel-Dilsel Zeka Boyutu

- Meşhur bir peri masalını geleceğe uyarlama
- Yalnız bir uzay gemisinde yaşadıkların anlatma
- 215 yılında en çok kullanılacak sekiz kelime belirleme

2. Mantıksal-Matematiksel Zeka

- Gelecekte kullanılacak bir para sistemi ve para tasarımı hazırlama
- 2000-3000 yılları arasını gösteren tarih şeridi yapma
- 2050 yılında kullanılabilcek bir marketin ucuzluk ilanını yapma

3. Görsel-Uzamsal Zeka

- Geleceğin evini tasarlama
- Geleceğin sınıfını tasarlama
- 2050 yılının Ankara haritasını izme

4. Bedensel-Kinestetik Zeka

- Gelecekte cerrahide kullanılacak bir alet tasarlama
- Geleceğin ailesini anlatan bir drama tasarlama ve sunma
- Gelecekte ocukların oynayacağı bir oyun tasarlama ve sınıfa tanıtma

5. Müziksel-Ritmik Zeka

- Geleceğin mzikalini hazırlama ve oynayarak sunma
- Geleceğin müzik aletini tasarlama
- Günümüzdeki bir şarkıyı 2015 yılının toplumuna göre düzenleme ve sunma

6. Sosyal Zeka

- Grup olarak geleceğin dergisini hazırlama
- 2050 yılında problem olacak öğrencilerin yüzlerini (maskelerini) yapma
- 2050 yılında bir ülkeye başkanlık için yarıştığını hayal etme ve resmetme

7. İçsel Zeka

- Zaman makinesinin bizi 2050 yılına götüreceğini düşünerek o zamanın öğrencilerini anlatma
- Gelecekte öğrenme için geçerli olacak 25 maddelik liste hazırlama
- Geleceğimiz hakkında yazı yazma

8. Doğa Zekası

- Çevreye verilen zararları ortadan kaldıracak kalabalığı ve çevreyi düzenleyecek çevre afişi tasarlama
- Büyük çevre parkları tasarlama

Değerlendirme Yöntemleri:

1. Çalışma sürecinde performans değerlendirmesi.
2. Çalışma sürecinde ortaya çıkan ürünlerin değerlendirilmesi
3. Kendi yaptıkları ürünlerin diğer arkadaşları tarafından değerlendirilmesinin istenmesi

KAYNAKÇA

ARMSTRONG, T. (2000). Multiple Intelligences In The Classroom, ASCD Publishing Alexandria, USA.

BOYDAŞ, N.(1996). *Sanat Kültürü Yansır*, Milli Eğitim Dergisi, Sayı:131 (Temmuz Ağustos Eylül), Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

CAMPBELL, L., B. CAMPBELL and D. DICKINSON. (1999). Teaching and Learning Through Multiple Intelligences, Printed in The States of America.

COŞKUNGÖNÜLLÜ, R. (1998). *Çoklu Zeka Kuramı'nın 5. Sınıf öğrencilerinin Matematik Erişimine Etkisi. Eğitim'97-98 Dergisi*, Cilt:1 Sayı:1,Ekim 1998,s.26-30. TED Ankara Koleji.

GARDNER, H. (1993) **Multiple Intelligences: The Theory in Practice.**

GARDNER, H. (1999) **İntelligence Reframed:Multiple İntelligences for the 21. Century**, New York, NY:Basic Books.

GARDNER, H. (1983) *Frames of mind: The Rheory of Multiple Intelligences.* New York: Basic Books.

GÜNEYSU, S.(2002). *Çoklu Zeka Kuramı'nın Eğitime Yansımaları, Çoluk Çocuk Aylık Anne Baba Eğitimci Dergisi*, Ankara: Kök Yayıncılık.

KIRIŞOĞLU, O-M.Stokrocki.(1997). *Ortaöğretim Sanat Öğretimi*, Ankara, YÖK/DB, M.E.G.P.

NELSON-K.Nicholson. (1998) **Developing Student's Multiple Intelligences**, New York: Scholastic P.B.
New York:Published by Basic Books.

ÖZSOY, V. (1996). *Resim-İş Eğitimi (Sanat Eğitimi):Amacı Ve Yapılanması*, **Milli Eğiti Dergisi**, sayı:131, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

ÖZSOY, V. (2003).Görsel Sanatlar Eğitimi, Resim-İş Eğitiminin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

SABAN, A. (2001). **Çoklu Zeka Teorisi Ve Eğitim**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

SELÇUK, Z. H.KAYILI ve L. OKUT. (2002). **Çoklu Zeka Uygulamaları**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

VİCKERS, Clinton J. (1995). **Çoklu Zeka Görüşmeler Ve Makaleler.**(Çev. Meral Tüzel), İstanbul: Enka Okulları.

YAVUZ, K. E. (2001).**Eğitim-Öğretimde Çoklu Zeka Kuramı Ve Uygulamaları**, Ankara: Özel Ceceli Okulları Yayınları.

YILDIRIM, A. ve H. ŐimŐek. (2000). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Teknikleri**, Ankara: Seğkin Yayınevi.